

Οι στίχοι 1064-1090 θα διδαχτούν από το πρωτότυπο.

Ε' επεισόδιο, Α' σκηνή, στ. 988 -1090

Κείμενο

ΤΕ. *Θήβης ἄνακτες, ἤκομεν κοινήν ὁδὸν*

ΤΕ. *Θήβης ἄνακτες, ἤκομεν κοινήν ὁδὸν*

δύ' ἐξ ἑνὸς βλέποντε· τοῖς τυφλοῖσι γὰρ

(990) *αὕτη κέλευθος ἐκ προηγητοῦ πέλει.*

ΚΡ. *Τί δ' ἔστιν, ὧ γεραιῆ Τειρεσία, νέον;*

ΤΕ. *Ἐγὼ διδάξω, καὶ σὺ τῷ μάντει πιθοῦ.*

ΚΡ. *Οὐκ οὐκ πάρος γε σῆς ἀπεστάτου φρενός.*

ΤΕ. *Τοιγὰρ δι' ὀρθῆς τήνδ' ναυκληρεῖς πόλιν.*

(995) ΚΡ. *Ἔχω πεπονθὼς μαρτυρεῖν ὀνήσιμα.*

ΤΕ. *Φρόνει βεβῶς αὖ νῦν ἐπὶ ξυροῦ τύχης.*

ΚΡ. *Τί δ' ἔστιν; ὡς ἐγὼ τὸ σὸν φρίσσω στόμα.*

ΤΕ. *Γνώση, τέχνης σημεῖα τῆς ἐμῆς κλύων.*

Εἰς γὰρ παλαιὸν θᾶκον ὀρνιθοσκόπον

(1000) *ἴζων, ἴν' ἦν μοι παντὸς οἴωνοῦ λιμῆν,*

ἀγνώτ' ἀκούω φθόγγον ὀρνίθων, κακῶ

κλάζοντας οἴστρω καὶ βεβαρβαρωμένω·

καὶ σπῶντας ἐν χηλαῖσιν ἀλλήλους φοναῖς

ἔγνω· πτερῶν γὰρ ῥοῖβδος οὐκ ἄσημος ἦν.

(1005) *Εὐθύς δὲ δείσας ἐμπύρων ἐγευόμην*

βωμοῖσι παμφλέκτοισιν· ἐκ δὲ θυμάτων

Ἥφαιστος οὐκ ἔλαμπεν, ἀλλ' ἐπὶ σποδῶ

μιδῶσα κηκίς μηρίων ἐτήκετο

κᾶτυφε κἀνέπτει, καὶ μετάρσιοι

(1010) *χολαὶ διεσπείροντο, καὶ καταρρυεῖς*

μηροὶ καλυπτῆς ἐξέκειντο πιμελῆς.

Τοιαῦτα παιδὸς τοῦδ' ἐμάνθανον πάρα
φθίνοντ' ἀσήμων ὀργίων μαντεύματα·
ἐμοὶ γὰρ οὔτος ἡγεμῶν, ἄλλοις δ' ἐγώ.
(1015) Καὶ ταῦτα τῆς σῆς ἐκ φρενὸς νοσεῖ πόλις·
βωμοὶ γὰρ ἡμῖν ἐσχάροι τε παντελεῖς
πλήρεις ὑπ' οἰωνῶν τε καὶ κυνῶν βορᾶς
τοῦ δυσμόρου πεπτώτος Οἰδίου γόνου.
Κᾶτ' οὐ δέχονται θυστάδας λιτὰς ἔτι
(1020) θεοὶ παρ' ἡμῶν οὐδὲ μηρίων φλόγα,
οὐδ' ὄρνις εὐσήμους ἀπορροιβδεῖ βοάς,
ἀνδροφθόρου βεβρωῖτες αἵματος λίπος.
Ταῦτ' οὔν, τέκνον, φρόνησον. Ἀνθρώποισι γὰρ
τοῖς πᾶσι κοινόν ἐστι τοῦξαμαρτάνειν·
(1025) ἐπεὶ δ' ἀμάρτη, κεῖνος οὐκέτ' ἔστ' ἀνήρ
ἄβουλος οὐδ' ἀνολβος, ὅστις ἐς κακὸν
πεσῶν ἀκεῖται μηδ' ἀκίνητος πέλη·
αὐθαδία τοι σκαιότητ' ὀφλισκάνει.
Ἄλλ' εἶκε τῷ θανόντι, μηδ' ὀλωλότα
(1030) κέντει· τίς ἀλκὴ τὸν θανόντ' ἐπικτανεῖν;
Εὖ σοι φρονήσας εὖ λέγω· τὸ μανθάνειν δ'
ἡδιστον εὖ λέγοντος, εἰ κέρδος λέγοι.
ΚΡ. Ἴδ' πρέσβυ, πάντες ὥστε τοξόται σκοποῦ
τοξεύετ' ἀνδρὸς τοῦδε, κούδὲ μαντικῆς
(1035) ἄπρακτος ὑμῖν εἶμι, τῶν δ' ὑπαὶ γένους
ἐξημπόλημαι κάμπεφόρτισμαι πάλαι.
Κερδαίνεται, ἐμπολᾶτε τάπὸ Σάρδεων
ἤλεκτρον, εἰ βούλεσθε, καὶ τὸν Ἰνδικὸν
χρυσόν· τάφω δ' ἐκεῖνον οὐχὶ κρύψετε,
(1040) οὐδ' ἦν θέλωσ' οἱ Ζηνὸς αἰετοὶ βορὰν
φέρειν νιν ἀρπάζοντες ἐς Διὸς θρόνους,
οὐδ' ὡς μίασμα τοῦτο μὴ τρέσας ἐγὼ
θάπτειν παρήσω κεῖνον· εὖ γὰρ οἶδ' ὅτι

θεοὺς μιαίνειν οὕτις ἀνθρώπων σθένει.

(1045) Πίπτουσι δ', ὧ̄ γεραιὲ Τειρεσία, βροτῶν
χοί πολλά δεινοὶ πτώματ' αἴσχυρ', ὅταν λόγους
αἴσχυρους καλῶς λέγωσι τοῦ κέρδους χάριν.

ΤΕ. Φεῦ· ἄρ' οἶδεν ἀνθρώπων τις, ἄρα φράζεται,

ΚΡ. Τί χρῆμα; ποῖον τοῦτο πάγκοινον λέγεις;

(1050) ΤΕ. Ὅσω κράτιστον κτημάτων εὐβουλία;

ΚΡ. Ὅσω περ, οἶμαι, μὴ φρονεῖν πλείστη βλάβη.

ΤΕ. Ταύτης σὺ μέντοι τῆς νόσου πλήρης ἔφυς.

ΚΡ. Οὐ βούλομαι τὸν μάντιν ἀντειπεῖν κακῶς.

ΤΕ. Καὶ μὴν λέγεις, ψευδῆ με θεσπίζειν λέγων.

(1055) ΚΡ. Τὸ μαντικὸν γὰρ πᾶν φιλάργυρον γένος.

ΤΕ. Τὸ δέ γε τυράννων αἰσχροκέρδειαν φιλεῖ.

ΚΡ. Ἄρ' οἶσθα ταγούς ὄντας ἂν λέγῃς λέγων;

ΤΕ. Οἶδ'· ἐξ ἐμοῦ γὰρ τήνδ' ἔχεις σώσας πόλιν.

ΚΡ. Σοφὸς σὺ μάντις, ἀλλὰ τάδικεῖν φιλῶν.

(1060) ΤΕ. Ὅρσεις με τάκίνητα διὰ φρενῶν φράσαι.

ΚΡ. Κίνει, μόνον δὲ μὴ ἴπὶ κέρδεσιν λέγων.

ΤΕ. Οὕτω γὰρ ἤδη καὶ δοκῶ τὸ σὸν μέρος.

ΚΡ. Ὡς μὴ ἔμπολήσων ἴσθι τὴν ἐμήν φρένα.

ΤΕ. Ἄλλ' εὖ γέ τοι κάτισθι μὴ πολλοὺς ἔτι

(1065) τρόχους ἀμιλλητῆρας ἡλίου τελῶν,

ἐν οἷσι τῶν σῶν αὐτὸς ἐκ σπλάγχνων ἕνα

νέκυν νεκρῶν ἀμοιβὸν ἀντιδοὺς ἔση,

ἀνθ' ὧν ἔχεις μὲν τῶν ἄνω βαλῶν κάτω,

ψυχὴν τ' ἀτίμως ἐν τάφῳ κατώκισας,

(1070) ἔχεις δὲ τῶν κάτωθεν ἐνθάδ' αὖ θεῶν

ἄμοιρον, ἀκτέριστον, ἀνόσιον νέκυν.

Ἴδὲ οὐτε σοὶ μέτεστιν οὐτε τοῖς ἄνω

θεοῖσιν, ἀλλ' ἐκ σοῦ βιάζονται τάδε.

Τούτων σε λωβητῆρες ὑστεροφθόροι

(1075) λοχῶσιν Ἰδίου καὶ θεῶν Ἐρινύες,

έν τοῖσιν αὐτοῖς τοῖσδε ληφθῆναι κακοῖς,
καὶ ταῦτ' ἄθρησον εἰ κατηργυρωμένος
λέγω· φανεῖ γὰρ οὐ μακροῦ χρόνου τριβὴ
ἀνδρῶν γυναικῶν σοῖς δόμοις κωκύματα.

(1080) Ἐχθρα δὲ πᾶσαι συνταράσσονται πόλεις,
ὄσων σπαράγματ' ἢ κύνες καθήγνισαν,
ἢ θῆρες, ἢ τις πτηνὸς οἰωνὸς φέρων
ἀνόσιον ὀσμὴν ἐστιοῦχον ἐς πόλιν.

Τοιαῦτά σου, λυπεῖς γάρ, ὥστε τοξότης

(1085) ἀφήκα θυμῷ καρδίας τοξεύματα
βέβαια, τῶν σὺ θάλπος οὐχ ὑπεκδραμῆ.

Ἵω παῖ, σὺ δ' ἡμᾶς ἄπαγε πρὸς δόμους, ἵνα
τὸν θυμὸν οὗτος ἐς νεωτέρους ἀφῆ,
καὶ γινῶ τρέφειν τὴν γλῶσσαν ἡσυχωτέραν

(1090) τὸν νοῦν τ' ἀμείνω τῶν φρενῶν ἢ νῦν φέρει.

Giulio Carpioni, 1660-1670, Ο μάντης Τειρεσίας και ο Νάρκισσος

Κείμενο -Μετάφραση

<p>TE. Θήβης ἄνακτες, ἤκομεν κοινήν ὁδὸν δύ' ἐξ ἑνὸς βλέποντε· τοῖς τυφλοῖσι γὰρ (990) αὕτη κέλευθος ἐκ προηγητοῦ πέλει.</p> <p>KP. Τί δ' ἔστιν, ᾧ γεραιῆ Τειρεσία, νέον;</p> <p>TE. Ἐγὼ διδάξω, καὶ σὺ τῷ μάντει πιθοῦ.</p>	<p>Ἄρχοντες των Θηβών, έχουμε διαβεί τον ίδιο δρόμο δυο μαζί, με τον ένα να βλέπει· γιατί των τυφλών αυτός είναι ο δρόμος που έχει ανάγκη προπομπού. Τι καινούριο υπάρχει, γέροντα Τειρεσία; Θα σου το μάθω και εσύ να πιστεύεις το μάντη.</p>
<p>KP. Οὐκουν πάρος γε σῆς ἀπεισάτου φρενός. TE. Τοιγὰρ δι' ὀρθῆς τήνδ' ναυκληρεῖς πόλιν. (995) KP. Ἔχω πεπονθὼς μαρτυρεῖν ὀνήσιμα. TE. Φρόνει βεβῶς αὖ νῦν ἐπὶ ξυροῦ τύχης. KP. Τί δ' ἔστιν; ὡς ἐγὼ τὸ σὸν φρίσσω στόμα.</p>	<p>Μα ούτε βέβαια και από τη γνώμη σου ξεμάκραίνα. Γι' αυτό και καθοδηγείς σωστά αυτή την πόλη. Ἔχω να μαρτυρῶ το ὄφελος που εἶδα. Μα τώρα μάθε πάλι πως ἔχεις οδηγηθεῖ στα ἄκρα. Αλλά τι τρέχει; Τρομάζω από τα λόγια σου.</p>
<p>TE. Γνώση, τέχνης σημεία τῆς ἐμίης κλύων. Εἰς γὰρ παλαιὸν θᾶκον ὀρنيθοσκόπον (1000) ἴζων, ἴν' ἦν μοι παντὸς οἰωνοῦ λιμήν, ἀγνώτ' ἀκούω φθόγγον ὀρνίθων, κακῶ κλάζοντας οἴστρω καὶ βεβαρβαρωμένω· καὶ σπῶντας ἐν χηλαῖσιν ἀλλήλους φοναῖς ἔγνω· πτερῶν γὰρ ροῖβδος οὐκ ἄσημος ἦν.</p>	<p>Θα το μάθεις ακούοντας τα σημάδια της τέχνης μου. Γιατί στον παλιό θρόνο του ορνιθοσκόπου καθήμενος, που ήταν για μένα κάθε οἰωνοῦ λιμάνι, ξαφνικά ακούω παράξενα κρωξίματα πουλιών, με κακό οἶστρο κρῶζοντας παράφορο· κατάλαβα ὅτι με τα φονικά τους νύχια σπαράζονταν· γιατί δεν ήταν ἀσημαντος ο θόρυβος των φτερών·</p>
<p>(1005) Εὐθύς δὲ δείσας ἐμπύρων ἐγευόμην βωμοῖσι παμφλέκτοισιν· ἐκ δὲ θυμάτων Ἥφαιστος οὐκ ἔλαμπεν, ἀλλ' ἐπὶ σποδῶ μυδῶσα κηκίς μηρίων ἐτήκετο</p>	<p>και αμέσως φοβισμένος τα σφάγια της θυσίας δοκίμαζα πάνω σε φλεγόμενους βωμούς· από τα θύματα ο Ἥφαιστος δεν ἔλαμπε, αλλά στη στάχτη</p>

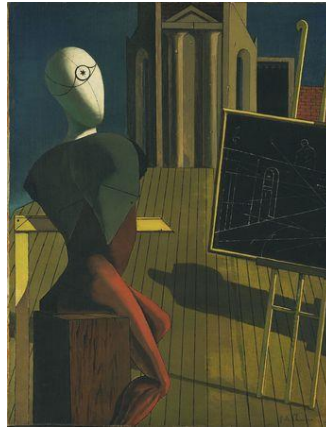
<p><i>κάτυφε κἀνέπτυε, καὶ μετάρσιοι (1010) χολαὶ διεσπείροντο, καὶ καταρρυεῖς μηροὶ καλυπτῆς ἐξέκειντο πιμελῆς.</i></p>	<p>από τους μηρούς αχνιστό το λίπος ἔλιωνε και κάπνιζε και ξερνούσε, και σκόρπιες οι χολές διασπείρονταν, και οι καταρρέοντες μηροὶ από το πάχος που τους τύλιγε γυμνώνονταν.</p>
<p><i>Τοιαῦτα παιδὸς τοῦδ' ἐμάνθανον πάρα φθίνοντ' ἀσήμων ὀργίων μαντεύματα· ἐμοὶ γὰρ οὔτος ἡγεμῶν, ἄλλοις δ' ἐγώ.</i></p>	<p>Τέτοια από το παιδί αυτό μάθαινα για τις αποτυχημένες που δεν ἔδιναν σημάδι μαντείες της θυσίας· γιατί αυτός μου είναι οδηγός, καθώς εγώ των ἄλλων·</p>
<p><i>(1015) Καὶ ταῦτα τῆς σῆς ἐκ φρενὸς νοσεῖ πόλις· βωμοὶ γὰρ ἡμῖν ἐσχάροι τε παντελεῖς πλήρεις ὑπ' οἰώνων τε καὶ κυνῶν βορᾶς τοῦ δυσμόρου πεπτώτος Οἰδίου γόνου.</i></p>	<p>Και αυτά από το δικό σου μυαλό παθαίνει η πόλη· γιατί οι βωμοὶ και των θεῶν ὄλες γενικά οι εστίες ἔχουν γεμίσει από τα ὄρνια και τα σκυλιά με τις σάρκες του δύσμοιρου σκοτωμένου γιου του Οἰδίποδα·</p>
<p><i>Κᾶτ' οὐ δέχονται θυσάδας λιτὰς ἔτι (1020) θεοὶ παρ' ἡμῶν οὐδὲ μηρίων φλόγα, οὐδ' ὄρνις εὐσήμους ἀπορροιβδεῖ βοάς, ἀνδροφθόρου βεβρωῶτες αἵματος λίπος. Ταῦτ' οὔν, τέκνον, φρόνησον. Ἄνθρώποισι γὰρ τοῖς πᾶσι κοινόν ἐστι τούξαμαρτάνειν·</i></p>	<p>Και γι' αυτό πια δεν δέχονται ικεσίες με θυσίες οι θεοὶ από εμάς, οὔτε από μηρούς καμένους τη φλόγα, και οὔτε πουλί βγάζει ευδιάκριτες κραυγές, γιατί ἔχουν γευτεῖ πηγμένο αἷμα σκοτωμένου. Αυτὰ λοιπόν, γυιε μου, βάλε στο νου σου· Γιατί σε ὅλους τους ανθρώπους κοινὸ είναι βέβαια να σφάλουνε·</p>
<p><i>(1025) ἐπεὶ δ' ἀμάρτη, κείνος οὐκέτ' ἔστ' ἄβουλος οὐδ' ἄνολβος, ὅστις ἐς κακὸν πεσῶν ἀκεῖται μηδ' ἀκίνητος πέλη·</i></p>	<p>μα ὅταν κάποιος σφάλει, δεν είναι ἄνδρας ανόητος πια οὔτε δυστυχῆς ὅποιος στο κακὸ αφού ἔπεσε γιατρεύεται οὔτε αμετακίνητος μένει· με αυθάδεια η σκαιότητα πληρώνεται. Αλλά υποχώρησε στο νεκρὸ, οὔτε ἓνα χαμένο</p>

<p><i>αύθαδία τοι σκαιοτήτ' όφλισκάνει. Άλλ' εἴκε τῷ θανόντι, μηδ' όλωλότα (1030) κέντει· τίς άλκή τόν θανόντ' έπικτανεῖν;</i></p>	<p>να κεντάς· ποια αντρεία είναι τον πεθαμένο να σκοτώνεις ξανά;</p>
<p><i>Εὖ σοι φρονήσας εὖ λέγω· τὸ μανθάνειν δ' ἡδιστον εὖ λέγοντος, εἰ κέρδος λέγοι. ΚΡ. Ὡ πρέσβυ, πάντες ὥστε τοξόται σκοποῦ τοξεύετ' άνδρὸς τοῦδε, κούδὲ μαντικῆς (1035) ἄπρακτος ὑμῖν εἰμι· τῶν δ' ὑπαί γένους ἐξημπόλημαι κάμπεφόρτισμαί πάλαι.</i></p>	<p>Εγώ θέλοντας το καλό σου μιλώ· και είναι πολύ ευχάριστο να μαθαίνεις από κάποιον που μιλά σωστά αν λέει ωφέλιμα πράγματα. Γέροντα, όλοι σαν τοξότες με βάλατε σημάδι γι' αυτόν τον άνδρα και ούτε από τη μαντική σας είμαι ανέγγιχτος· όσο γι' αυτούς από τη γενιά μας, από παλιά με έχουνε ξεπουλήσει και ξεφορτωθεί.</p>
<p><i>Κερδαίνεται, έμπολαῖτε τάπο Σάρδεων ἤλεκτρον, εἰ βούλεσθε, και τὸν Ἰνδικόν χρυσόν· τάφω δ' ἐκεῖνον οὐχί κρύψετε, (1040) οὐδ' ἦν θέλωσ' οἱ Ζηνὸς αἰετοὶ βορὰν φέρειν νιν άρπάζοντες ἐς Διὸς θρόνους, οὐδ' ὡς μίασμα τοῦτο μή τρέσας ἐγὼ θάπτειν παρήσω κείνον· εὖ γάρ οἶδ' ὅτι θεοὺς μιαίνειν οὐτίς άνθρώπων σθένει.</i></p>	<p>Κερδίστε, εμπορευθείτε από τις Σάρδεις ἤλεκτρο, αν θέλετε και το χρυσάφι το ινδικό· όμως σε τάφο εκείνον δεν θα θάψετε, ούτε αν θέλουν του Δία οι αετοί ως λεία να τον φέρουν αρπάζοντάς τον στου Δία τον θρόνο, ούτε για ένα τέτοιο μίασμα πως εγώ από φόβο θα επιτρέψω εκείνος να ταφεί· γιατί το ξέρω καλά, πως τους θεούς να μολύνει άνθρωπος δεν μπορεί.</p>
<p><i>(1045) Πίπτουσι δ', ὧ γεραιέ Τειρεσία, βροτῶν χοί πολλά δεινοὶ πτώματ' αἴσχυρ', ὅταν λόγους αἴσχυρους καλῶς λέγωσι τοῦ κέρδους χάριν. ΤΕ. Φεῦ· ἄρ' οἶδεν άνθρώπων τις, ἄρα φράζεται, ΚΡ. Τί χρῆμα; ποῖον τοῦτο πάγκοινον λέγεις;</i></p>	<p>μα ξεπέφτουνε, γέροντα Τειρεσία, από τους θνητούς πολύ άσχημα και οι πιο πονηροί όταν άσχημες σκέψεις με λόγια όμορφα στολίζουν για το κέρδος. Αλίμονο· ξέρει τάχα, κανείς από τους ανθρώπους, αναλογίζεται τάχα; Ποιο πράμα; ποιο τούτο το πασιδηλο λες;</p>
<p><i>(1050) ΤΕ. Ὅσω κράτιστον κτημάτων εὐβουλία; ΚΡ. Ὅσωπερ, οἶμαι, μή φρονεῖν πλείστη</i></p>	<p>Πόσο είναι η γνώση το καλύτερο απ' όλα; Ὅσο, νομίζω, η απεισκευσία είναι η χειρότερη</p>

<p>βλάβη.</p> <p>ΤΕ. Ταύτης σὺ μέντοι τῆς νόσου πλήρης ἔφυσ. ΚΡ. Οὐ βούλομαι τὸν μάντιν ἀντειπεῖν κακῶς. ΤΕ. Καὶ μὴν λέγεις, ψευδῆ με θεσπίζειν λέγων.</p>	<p>βλάβη.</p> <p>Και όμως εσύ είσαι από αυτή την αρρώστια γεμάτος. Δε θέλω στο μάντη ν' αντιμιλήσω άσχημα Και όμως μιλάς, όταν μου λες πως ψέματα μαντεύω.</p>
<p>(1055) ΚΡ. Τὸ μαντικὸν γὰρ πᾶν φιλάργυρον γένος. ΤΕ. Τὸ δέ γε τυράννων αἰσχροκέρδειαν φιλεῖ. ΚΡ. Ἄρ' οἶσθα ταγούς ὄντας ἂν λέγῃς λέγων; ΤΕ. Οἶδ'· ἐξ ἐμοῦ γὰρ τήνδ' ἔχεις σώσας πόλιν. ΚΡ. Σοφὸς σὺ μάντις, ἀλλὰ τάδικεῖν φιλῶν.</p>	<p>Γιατί είναι φιλοχρήματη όλη των μάντεων η γενιά. Όμως και των τυράννων την αισχροκέρδεια αγαπά. Άραγε γνωρίζεις πως όσα λες τα λες σε βασιλιάδες; Το ξέρω· γιατί εξαιτίας μου έχεις σώσει την πόλη. Σοφός μάντης είσαι εσύ, αλλά τα άδικα αγαπάς.</p>
<p>(1060) ΤΕ. Ὅρσεις με τάκίνητα διὰ φρενῶν φράσαι. ΚΡ. Κίνει, μόνον δὲ μὴ ἴπι κέρδεσιν λέγων. ΤΕ. Οὕτω γὰρ ἤδη καὶ δοκῶ τὸ σὸν μέρος. ΚΡ. Ἴως μὴ ἴμπολήσων ἴσθι τὴν ἐμὴν φρένα.</p>	<p>Θα με αναγκάσεις τα μυστικά που έχω στην ψυχή μου να πω. Πες τα, αρκεί μόνο να μην τα λες για κέρδος. Όστε εγώ τέτοιος φαίνομαι για σένα; Μάθε ότι δεν θα μου αλλάξεις την γνώμη.</p>
<p>ΤΕ. Ἀλλ' εὖ γέ τοι κάτισθι μὴ πολλοὺς ἔτι (1065) τρόχους ἀμιλλητῆρας ἡλίου τελῶν, ἐν οἷσι τῶν σῶν αὐτὸς ἐκ σπλάγχνων ἕνα νέκυν νεκρῶν ἀμοιβὸν ἀντιδοὺς ἔσῃ, ἀνθ' ὧν ἔχεις μὲν τῶν ἄνω βαλῶν κάτω, ψυχὴν τ' ἀτίμως ἐν τάφῳ κατώκισας,</p>	<p>Αλλά μάθε λοιπόν και εσύ καλά πως πολλά του ήλιου γυρίσματα ακόμα δεν θα δεις, όπου με έναν από τα δικά σου σπλάχνα και εσύ νεκρό νεκρούς θα έχεις αντιπληρώσει· γιατί έχεις έναν απ' τους επάνω ρίξει στον Κάτω κόσμο και άνομα έχεις κλείσει μια ψυχή μέσα σε τάφο·</p>

<p>(1070) ἔχεις δὲ τῶν κάτωθεν ἐνθάδ' αὖ θεῶν ἄμοιρον, ἀκτέριστον, ἀνόσιον νέκυν. Ἴδὼν οὔτε σοὶ μέτεστιν οὔτε τοῖς ἄνω θεοῖσιν, ἀλλ' ἐκ σοῦ βιάζονται τάδε.</p>	<p>ενώ έχεις εδώ από τους Κάτω θεούς έναν νεκρό, χωρίς νεκρικές τιμές, χωρίς κτερίσματα, ανεξάγνιστο. Ενώ δεν έχεις δικαίωμα, μήτε εσύ μήτε και οι επάνω θεοί, μα με τη βία τους αναγκάζεις.</p>
<p>Τούτων σε λωβητῆρες ὑστεροφθόροι (1075) λοχῶσιν Ἴδου καὶ θεῶν Ἐρινύες, ἐν τοῖσιν αὐτοῖς τοῖσδε ληφθῆναι κακοῖς. Καὶ ταῦτ' ἄθρησον εἰ κατηργυρωμένος λέγω· φανεῖ γὰρ οὐ μακροῦ χρόνου τριβῆ ἀνδρῶν γυναικῶν σοῖς δόμοις κωκύματα.</p>	<p>Για όλα αυτά και οι ολέθριες τιμωροί εκ των υστέρων ενεδρεύουν του Ἄδη και των θεῶν οι Ερινύες, για να εμπλακείς και ο ίδιος μεσα στις συμφορές τις ίδιες. Και παρατήρησε αν πληρωμένος με χρυσάφι σου μιλώ· γιατί δε θα περάσει πολύς καιρός που αντρικά και γυναικεία στον οἶκο σου θα αρχίσουν τα μοιρολόγια.</p>
<p>(1080) Ἐχθρα δὲ πᾶσαι συνταράσσονται πόλεις, ὄσων σπαράγματ' ἢ κύνες καθήγνισαν, ἢ θῆρες, ἢ τις πτηνὸς οἰωνὸς φέρων ἀνόσιον ὀσμήν ἐσπιούχον ἐς πόλιν.</p>	<p>Εχθρικά δε όλες συνταράσσονται οι πόλεις που στων νεκρῶν τους τα σπαράγματα ἢ οι σκύλοι «εξάγνισαν», ἢ τα αγρίμια, ἢ κάποιο γοργόφτερο ὄρνιο, φέρνοντας μια ἀνόσια οσμή στην προγονική πόλη.</p>
<p>Τοιαῦτά σου, λυπεῖς γάρ, ὥστε τοξότης (1085) ἀφῆκα θυμῷ καρδίας τοξεύματα βέβαια, τῶν σὺ θάλπος οὐχ ὑπεκδραμῆ.</p>	<p>Τέτοια, αφού μ' ερεθίζεις, σαν τοξότης σου ἐρίξα στο θυμό μου κατάκαρδα βέλη εὔστοχα ἀλάθευτα, που εσύ τη θερμότητά τους δεν θα ξεφύγεις.</p>
<p>Ἴδὼ παῖ, σὺ δ' ἡμᾶς ἄπαγε πρὸς δόμους, ἵνα τὸν θυμὸν οὔτος ἐς νεωτέρους ἀφῆ, καὶ γινῶ τρέφειν τὴν γλῶσσαν ἡσυχωτέραν (1090) τὸν νοῦν τ' ἀμείνω τῶν φρενῶν ἢ νῦν φέρει.</p>	<p>Μα ἔλα, παιδί, κι οδήγησέ με στο σπίτι για να αφήσουμε αυτόν να ξεθυμάνει σε νεότερους και να μάθει να ἔχει γλώσσα ησυχότερη και γνώση του μυαλού του καλύτερη από αυτήν που ἔχει τώρα.</p>

Giorgio, Ο μάντης, 1914/15, λάδι σε μουσαμά, κληροδότημα James Thrall Soby. Τυπικό δείγμα ανδρείκελου. Ο de Chirico ανέπτυξε αυτό το στοιχείο απρόσωπου και άφωνου ανθρώπινου υποκατάστατου με τον Απολιναίρ και τον Σαβίνιο και εξελίχθηκε σε alter ego του ζωγράφου.

Νόημα

Ο τυφλός μάντης Τειρεσίας, βοηθούμενος από ένα παιδί, οδηγείται μπροστά στον Κρέοντα. Ο Κρέων ανησυχεί, ταραζεται και αγωνιά επειδή διαισθάνεται ότι αυτή η εμφάνιση του μάντη δεν προμηνύει κάτι καλό. Ζητά, λοιπόν, να μάθει τι συμβαίνει, *τί δ' ἐστί νέον* και βεβαιώνει τον μάντη ότι πάντα ακούει τις συμβουλές του επειδή τον έχουν ωφελήσει, *ἔχει γάρ πεπονθώς μαρτυρεῖν ὀνήσιμα*. Ο Τειρεσίας του απαντά ότι κυβερνά ορθώς την πόλη, *ὀρθῶς τήν πόλιν ναυκληρεῖ*, χάρη σε αυτόν αλλά ότι τώρα τα πράγματα έχουν ανατραπεί και ότι ο ίδιος βρίσκεται επί ξυρού ακμής.

Ο Τειρεσίας διηγείται ότι καθώς καθόταν στο οιωνοσκοπείο του, τρόμαξε από τα παράξενα και άγρια κρωξίματα των πουλιών ενώ το ένα κατασπάραζε το άλλο όπως μαρτυρούσε το άγριο φτεροκόπημά τους, *ροῖβδος οὐκ ἄσημος ἦν*. Τα σημάδια της πυρομαντείας δεν ήταν ευνοϊκά. Όπως του φανέρωσε ο οδηγός του, οι θεοί αρνούσαν τη θυσία αφού η φλόγα δεν ήταν καθαρή, *Ἥφαιστος οὐκ ἔλαμπεν*, το λίπος από τα καιόμενα μέλη έπεφτε επάνω στη στάχτη και κάπνιζε και οι χολές εκτινάσσονταν στον αέρα και διασκορπίζονταν.

Ο Τειρεσίας κατηγορεί τον Κρέοντα ότι εξαιτίας της ισχυρογνωμοσύνης του όλη η πόλη υποφέρει, *τῆς σῆς ἐκ φρενός νοσεῖ ἡ πόλις*, με αποτέλεσμα οι θεοί να μην δέχονται τις ικεσίες

των Θηβαίων κατά τις θυσίες επειδή τα κατασπαραγμένα από τα όρνια και τα σκυλιά μέλη του άταφου Πολυνείκη έχουν μολύνει τους βωμούς της πόλης.

Του συνιστά, λοιπόν, να έρθει στα σύγκαλά του, σχετικά με τον νεκρό . Όλοι οι άνθρωποι κάνουν λάθη, *τοις πᾶσι κοινόν ἐστὶ τούξαμαρτάνειν* αλλά το να επιμένει κάποιος πεισματικά στα λάθη του και να μην μαθαίνει από αυτά, είναι, τουλάχιστον, ανοησία. Τέλος, τον προτρέπει τον Κρέοντα να δεχτεί τις σωστές συμβουλές του, *το μανθάνειν ἥδιστον εὖ λέγοντος εἰ κέρδος φέρει* και να μην σκοτώσει για δεύτερη φορά τον Πολυνείκη και να επιτρέψει να θάψουν το πτώμα του.

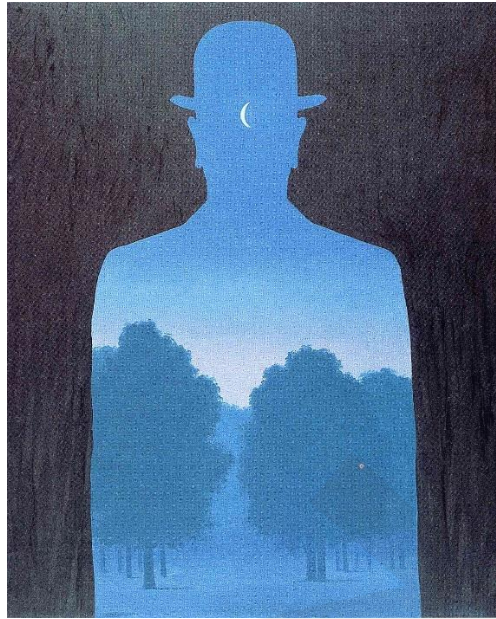
Ο Κρέων εξοργίζεται με τον Τειρεσία, θυμάται τη θυσία του πρωτότοκου γιου του, του Μενοικέα και νομίζει ότι και ο μάντης έχει εξαγοραστεί με χρήματα από τους πολιτικούς του αντιπάλους. Κατηγορεί όλους τους μάντεις ως φιλοχρήματους, *τό μαντικόν πᾶν φιλάργυρον γένος* και δηλώνει ότι δεν πρόκειται να επιτρέψει την ταφή του Πολυνείκη ακόμα και αν οι αετοί του Δία μεταφέρουν κομμάτια από τις σάρκες του στο θρόνο του θεού.

Ο Κρέων αναδιπλώνεται γιατί κατανοεί ότι δεν πρέπει να γινόμαστε υβριστικοί προς τους θεούς και ισχυρίζεται ότι αυτά που λέει ο Τειρεσίας είναι μόνο λόγια, χάριν του κέρδους.

Αλαζονικός ο Κρέων αποκαλεί τον Τειρεσία ψεύτη και στο πρόσωπό του κατηγορεί όλη την συντεχνία των μάντεων ως φιλάργυρη και φιλοχρήματη. Προβάλλει το βασιλικό του αξίωμα ως ασπίδα προστασίας και υπενθυμίζει στο μάντη ότι δεν πρέπει να μιλά κατ' αυτόν τον τρόπο προς τους άρχοντές του.

Ο μάντης υπερασπίζεται τη μαντική του τέχνη, κατηγορεί και αυτός το τύραννο για έλλειψη σύνεσης. Ο Τειρεσίας αναφέρεται υπαινικτικά στο θάνατο του Αίμονα ως ανταπόδοση στον άδικο χαμό της Αντιγόνης και ότι θα τιμωρηθεί από τις Ερινύες για την προσβολή των ακατάλυτων θεϊκών νόμων.

Ο μάντης προειδοποιεί ότι θα ακουστούν μοιρολόγια ανδρών και γυναικών στο παλάτι του, *ἀνδρῶν γυναικῶν σοῖς δόμοις κωκύματα*, ότι θα γίνουν έριδες και επαναστάσεις στις πόλεις εκείνες που έλαβαν μέρος στην εκστρατεία των Αργείων εναντίον της Θήβας, *ἐχθρα πᾶσαι συνταράσσονται πόλεις*, των οποίων οι νεκροί έμειναν άταφοι να κατασπαραχτούν από τα όρνια και τα σκυλιά.

Rene Magritte, Φίλοι της τάξης, 1964

Γραμματολογικά - Πραγματολογικά - Ερμηνευτικά σχόλια

κέλευθος (ή)	δρόμος
προηγητοῦ	< πρό + ἡγοῦμαι : προηγούμαι ως οδηγός
πέλει	< πέλω : είμαι σε κίνηση · αὕτη κέλευθος ἐκ προηγητοῦ πέλει...
πάρος	πάλαι· πάρος γε σῆς ἀπεστάτου φρενός...
όνήσιμα	όνίνημι > όνήσιμος : επωφελής· ἔχων πεπονθώς μαρτυρεῖν όνήσιμα...
βεβώς	βεβηκώς < βαίνω
ξηροῦ	< ξυρός < ξύω · βεβώς ἐπί ξηροῦ τύχης...
φρίσσω	τρομάζω· τό σόν φρίσσω στόμα...
κλύων	μετοχή ενεστώτα· κλύω : ακούω· τέχνης σημεία τῆς ἐμῆς κλύων...
ἴζων	μετοχή ενεστώτα· κατά + ἴζω : καθίζω· παλαιόν θᾶκον όρνιθοσκόπον ἴζων...
χηλαῖσιν φοναῖς	με φονικά νύχια· χηλή : οπλή / φονή < φόνος < φένω· σπῶντας ἐν χηλαῖσιν ἀλλήλους φοναῖς ἔγνω...
ροῖβδος πτερῶν	βίαιη κίνηση φτερῶν· ροῖβδος πτερῶν οὐκ ἄσημος ἦν...

μυδῶσα κηκίς	μυδάω : διαλύομαι αντί μυδώντων μηρίων // κηκίς κηκίδος < κηκύω : χύνομαι, αναβλύζω· μυδῶσα κηκίς μηρίων ἐτήκετο...
κάτυφε	< και ἔτυφε < ρ. τύφω : εγείρω, σηκώνω καπνό
κάνεπττε	< ἀνα + πτύω : φτύνω
μετάρσιοι χολαί	μετάρσιος < μεταίρω : υψώνομαι στον ουρανό / χολή : υγρό χολής,
καλυπτῆς πιμελῆς	καλυπτός -ή -όν, ρημ. επίθ. του καλύπτω : αυτός που έχει τεθεί γύρω γύρω έτσι ώστε να καλύπτει // πιμελής -ές : παχύς· συγκρ. -έστερος· κάτυφε, κάνεπττε και μετάρσιοι χολαί διεσπείροντο καί καταρρυεῖς μηροί καλυπτῆς ἐξέκειντο πιμελῆς...
θυσάδας λιτάς	οι ικεσίες με θυσιές· θυστάς -άδος <θύω : θυσιαστικός // λιπή < λίτομαι : προσευχή, παράκληση // λιταί : προσευχές θλίψης και μετανοίας, προσωποποιημένες σαν θεές· οὐ δέχονται θυσάδας λιτάς ἔτι θεοί...
ἀπορροιβδοῖ βοάς	< ἀπορροιβδέω -ῶ βοάς : βγάζω κραυγές·
βεβρωῶτες	βεβρωκότες < βιβρώσκω· οὐδ' ὄρνις εὐσήμους ἀπορροιβδοῖ βοάς ἀνδροφόρου βεβρωῶτες αἵματος λίπους...
ὀφλισκάνει	ὀφλισκάνω : πληρώνω· αὐθαδία τοι σκαιότητ' ὀφλισκάνει...
εἶκε	< εἶκω : ενδίδω, υποχωρῶ, οπισθοχωρῶ, αποσύρομαι· εἶκε τῷ θανόντι...
κέντει	(προστακτική ενεστώτα) < κεντέω : τρυπῶ, κεντῶ, τσιμπῶ, κεντρίζω με βούκεντρο, σπιρουριάζω· μηδ' ὀλωλότα κέντει...
ἐξημπόλημαι	(οριστική παρακειμένου) > ἐξεμπολάομαι - ὦμαι· τῶν δ' ὑπαί γένους ἐξημπόλημαι, κάμπεφόρτισμαι πάλαι...
ἐμπολᾶτε	> ἐμπολάω -ῶ· κερδαίνεται ἐμπολᾶτε τάπό Σάρδεων...
αἶετοι	ἀετοί· οἱ Ζηνός αἶετοί βοράν φέρειν...
τρέσας	< τρέω : τρέπομαι σε φυγή
παρήσω	(οριστική μέλλοντα) < παρείμι < παρά + εἶμι (ἔρχομαι)· οὐδ' ὥς μίασμα τοῦτο μη τρέσας ἐγώ...
ὄρσεις	θα με αναγκάσεις < ὄρνυμι με· ὄρσεις με τάκίνητα διά φρενῶν φράσαι...
ἐμπολήσων	< ἐμπολάω -ῶ· ὡς μη ἴμπολήσων την ἐμὴν φρένα...
ἀμιλλητῆρας	ἀμιλλητήρ -ῆρος > ἀμιλλάομαι -ῶμαι : ανταγωνιστής στον αγώνα· τροχοῦς ἀμιλλητῆρας ἡλίου τελῶν...

<i>άμοιβόν</i>	άμοιβός < άμείβω) ·διάδοχος· <i>άμοιβοί</i> : στρατιώτες που διαδέχονται άλλους· ως επίθ., αυτός που δίνεται ως ανταπόδοση ή ανταλλαγή σε κάτι· <i>νέκυν νεκρῶν άμοιβόν άντιδούς έση...</i>
<i>λωβητήρες</i>	<i>λωβῶμαι</i> : καταστρέφομαι.
<i>λοχῶσι</i>	< <i>λοχάω -ῶ</i> :ενεδρεύω· <i>λωβητήρες ύστερόφθοροι λοχῶσιν...</i>
<i>ἄθρησον</i>	< <i>άθρέω</i> (όχι <i>άθρέω</i>): βλέπω με προσοχή κάτι, κοιτάζω ερευνητικά, παρατηρώ, διακρίνω · <i>και ταῦτ' ἄθρησον εί κατηργυρωμένος λέγω...</i>
<i>κωκύματα</i>	<i>κωκύω</i> : ουρλιάζω, κραυγάζω, θρηνώ, οδύρομαι, κυρίως για τις γυναίκες.

Μάντης Τειρεσίας : Ο Τειρεσίας ήταν γιος του Ευήρους, ενός βοσκού, και της νύμφης Χαρικλούς. Είχε τρεις κόρες: τη Μαντώ, την Ιστορίδα, και τη Δάφνη και ζούσε στην ξακουστή Θήβα. Καθώς ήταν ημίθεος έζησε πολύ περισσότερο από τους απλούς θνητούς.

Η τύφλωση του Τειρεσία

Υπάρχουν διάφορες εξηγήσεις για τον λόγο που ο Τειρεσίας έμεινε τυφλός. Μερικές λένε ότι ο Τειρεσίας ήταν τόσο επιδέξιος μάντης, που φανέρωνε όλα τα μυστικά των θεών στους ανθρώπους, με αποτέλεσμα οι θεοί να τον τυφλώσουν για τιμωρία. Σε μια άλλη εκδοχή, τυφλώθηκε όταν είδε κατά λάθος την θεά Αθηνά να παίρνει το μπάνιο της. Λέγεται ότι τον τύφλωσε η Αθηνά ή ο Τιτάνας Κρόνος, ο οποίος τιμωρούσε όλους τους θνητούς που σήκωναν το βλέμμα τους επάνω σε θεό χωρίς τη συγκατάθεσή του. Η μητέρα του Τειρεσία, η Χαρικλώ, ικέτευσε την Αθηνά να δώσει πίσω το φως στον γιο της, αλλά η Αθηνά δεν μπορούσε, κι έτσι έδωσε στον Τειρεσία μια διαφορετική όραση, εκείνη της μαντικής τέχνης. Επίσης του έδωσε την ικανότητα να καταλαβαίνει την γλώσσα των πουλιών... *είς γάρ παλαιόν θᾶκον όρνιθοσκόπον / ἴζων, ἴν' ἦν μοι παντός οίωνοῦ λιμήν, / άγνώτ' άκούω φθόγγον όρνίθων, κακῶ / κλάζοντας οἴστρω και βεβαρβαρωμένω· / και σπῶντας έν χηλαῖσιν άλλήλους φοναῖς / ἔγνων· πτερῶν γάρ ροῖβδος ούκ ἄσημος ἦν...* του εγγυήθηκε ότι θα ζούσε πολλά χρόνια, και του είπε ότι θα μπορούσε να προφητεύσει τα μελλούμενα ακόμα και μετά τον θάνατό του, όταν θα ήταν στον Κάτω Κόσμο.

Αλλάζοντας φύλο

Σύμφωνα με έναν άλλο μύθο για τον Τειρεσία, μια μέρα συνάντησε δύο φίδια να ζευγαρώνουν. Τα χτύπησε με ένα ραβδί, σκοτώνοντας το θηλυκό φίδι. Εκείνη τη στιγμή μεταμορφώθηκε σε γυναίκα. Ο Τειρεσίας παρέμεινε γυναίκα για τα επόμενα επτά χρόνια, κατά τη διάρκεια των οποίων παντρεύτηκε. Στο τέλος των επτά χρόνων, είδε και πάλι δύο φίδια να ζευγαρώνουν και τα χτύπησε πάλι με ένα κλαδί. Αυτή τη φορά το αρσενικό φίδι πέθανε, κι έτσι ο Τειρεσίας μεταμορφώθηκε και πάλι σε άντρα. Κατά μια άλλη εκδοχή, ο Τειρεσίας παρενέβη υπέρ του Δία σε μία διένεξη που είχε με την Ήρα, και αυτή, εξοργισμένη τον τύφλωσε. Ο Δίας τον επιβράβευσε, δίνοντάς του την ικανότητα να βλέπει το μέλλον.

Τειρεσίας και Θήβα

Ο Τειρεσίας συχνά βοηθούσε και συμβούλευε τους κατοίκους της Θήβας. Ο πιο διάσημος χρησμός του ήταν στον Οιδίποδα, βασιλιά της Θήβας, που του αποκάλυψε ότι χωρίς να το ξέρει είχε σκοτώσει τον πατέρα του είχε παντρευτεί την ίδια του τη μητέρα. Τρομοκρατημένος από τα νέα, ο Οιδίποδας τυφλώθηκε και έφυγε μακριά από τη Θήβα αφήνοντας την πόλη σε απόγνωση και αναταραχή. Οι πολίτες υπέφεραν από έναν φονικό λοιμό, οι γιοι του Οιδίποδα πολεμούσαν για την κατάληψη του θρόνου, ενώ η πόλη δεχόταν επίθεση από εισβολείς. Ο Τειρεσίας έδωσε χρησμό, ότι το τέλος του λοιμού θα ερχόταν όταν ένας Θηβαίος άντρας θυσιαζόταν αυτοβούλως. Ο Μενοικέας, ξάδελφος του Οιδίποδα, ήταν αυτός που δέχτηκε να θυσιαστεί για να εκπληρωθεί η προφητεία. Παρόλα αυτά η επιδημία συνεχίστηκε και ο Τειρεσίας συμβούλευε τους κατοίκους να φύγουν μακριά. Έτσι κι έγινε, τελικά έφτασαν σε μια κρύα πηγή που ονομαζόταν Τιλφούσα ή Τιλφώσσα πηγή. Ο Τειρεσίας λέγεται ότι πέθανε όταν ήπιε από τα νερά αυτής της πηγής.

Στον Κάτω Κόσμο

Στην Οδύσσεια του Ομήρου, όπου εξιστορείται η ιστορία της επιστροφής του Οδυσσέα από την Τροία, μετά το τέλος του Τρωικού πολέμου, στην πατρίδα του την Ιθάκη, η μάγισσα Κίρκη λέει στον Οδυσσέα ότι θα πρέπει να επισκεφτεί τον Τειρεσία στον Κόσμο των νεκρών για να τον ρωτήσει για τα μελλούμενα. Στον Κάτω Κόσμο, ο Τειρεσίας λέει στον Οδυσσέα, ότι θα βρει το νησί του Ήλιου, και ότι αν θέλει να επιστρέψει γρήγορα σπίτι του θα πρέπει να μην πειράξει τα μαγικά πρόβατα και τις αγελάδες που βόσκουν εκεί, επειδή ανήκουν στον θεό Ήλιο. Παρόλα αυτά τα πλοία του Οδυσσέα πιάνουν στο νησί του Ήλιου και οι άντρες του δεν μπορούν να αντισταθούν: σκοτώνουν μερικά από τα ζώα για να φάνε. Όπως είχε

προβλέψει ο Τειρεσίας, ο Οδυσσεάς έκανε 10 ολόκληρα χρόνια για να φτάσει στην Ιθάκη μόνος και ταλαιπωρημένος, έχοντας χάσει τα πλοία και όλους τους συντρόφους του.

mythologicon.blogspot.com

Ο Τειρεσίας εισέρχεται στη σκηνή με ιερατική αμφίεση. Κρατεί ένα ραβδί από αγριοκερασιά για να περπατά χωρίς να βλέπει ενώ ένα παιδί κατευθύνει τα βήματά του. Η *επιβλητική του, η αργή κίνηση, η σιωπή, ο στοχευμένος λόγος του, η κλιμάκωση των επιχειρημάτων* δημιουργούν μια αίσθηση απειλής στην ατμόσφαιρα. Καταγγέλλει την τακτική του Κρέοντα όπως είχε κάνει και με τον Οιδίποδα και ο Κρέων, όπως και ο Οιδίπους, κατάφωρα ενοχλημένος, επιτίθεται λεκτικά στον μάντη.

Ο Κρέων βλέπει με τα μάτια αλλά δεν κατέχει τη γνώση. Ο Τειρεσίας είναι μεν τυφλός αλλά αυτή η τυφλότητα προϋποθέτει την *ενόραση*, την ουσιαστική εσωτερική γνώση.

Οι *Θήβης άνακτες*, κατά την προσφώνηση του Τειρεσία, είναι οι γέροντες του χορού.

Με τη φράση *έχω πεπονθώς... όνήσιμα* ο Κρέων εννοεί τη νίκη των Θηβαίων εναντίον των Αργείων μετά τη θυσία του Μεγαρέα, που είχε συστήσει ο Τειρεσίας για να σωθεί η Θήβα.

Φρόνει βεβώς αύ νύν επί ξυροῦ τύχης : Ο Τειρεσίας προειδοποιεί τον Κρέοντα ώστε να τροποποιήσει την συμπεριφορά του απέναντι στην Αντιγόνη. Με αυτόν τον τρόπο η ευθύνη *μετακυλίεται* από τους ώμους των θεών στους ώμους των θνητών αλλά είναι και ένδειξη της πεποίθησης των Αθηναίων ότι ο άνθρωπος ευθύνεται με τις αποφάσεις του για τις πράξεις του. Εδώ ευθύνεται η ισχυρογνωμοσύνη του Κρέοντα.

Εύθυσ δέ δείσας έμπύρων έγευόμην | βωμοῖσι παμφλέκτοισιν· έκ δέ θυμάτων | Ήφαιστος ούκ έλαμπεν, άλλ' επί σποδῶ | μυδῶσα κηκίς μηρίων έτήκετο | κᾶτυφε κάνέπτυε, και μετάρσιοι χολαί διεσπείροντο, και καταρρυεῖς | μηροί καλυπτῆς έξέκειντο πιμελῆς : Στην πυρομαντεία, η ευμένεια των θεών εξαρτάται από την μελέτη των σημείων της καύσης του σφαγίου καθώς και από το είδος και την κατεύθυνση του καπνού. Οι βωμοί μολύνθηκαν από τις κατασπαραγμένες σάρκες του Πολυνείκη, τα όρνια έχουν γευτεί το αίμα του νεκρού, η διαμαρτυρία είναι ηθική.

Αύθαδία τοι σκαιότητ' όφλισκάνει : Η αλαζονία του Κρέοντα τον εκτρέπει σε βαρύτατες ύβρεις εναντίον του Τειρεσία. Αλλά ο μάντης είναι εκείνος που βοήθησε τον Κρέοντα να σώσει την πόλη όταν του είχε υποδείξει να θυσιάσει τον Μενοικέα, τον γιο του, για να σωθεί η πόλη. Ο Κρέων κατηγορεί τη φάρα των μάντεων για φιλαργυρία και φιλοχρηματία και προκαλεί με το είδος της δωροδοκίας : ήλεκτρο από τον Τμώλο της Μ. Ασίας και χρυσό από την Ινδία. Ο Τειρεσίας στην φιλαργυρία των μάντεων θα αντιτάξει την αισχροκέρδεια τυράννων που αυθαιρετούν και αδικούν.

Πίπτουσι δ', ώ γεραιέ Τειρεσία, βροτῶν / χοί πολλά δεινοί πτώματ' αίσchr', όταν λόγους αίσchrούς καλώς λέγωσι τοῦ κέρδους χάριν. : Η δράση του επεισοδίου ακολουθεί δυο άξονες : στον *πρώτο* άξονα έχουμε τη μακρά περίοδο των καλών σχέσεων ανάμεσα στον Κρέοντα και τον μάντη και στον *δεύτερο* έχουμε την περίοδο της οξείας σύγκρουσης. Στον *δεύτερο* άξονα λειτουργούν παράλληλα δυο σκηνικοί χρόνοι: αυτός που *ενσωματώνει* γεγονότα που φαίνονται, δηλαδή η σύγκρουση Κρέοντα-Τειρεσία και αυτός που *υποβάλλει στη φαντασία* των θεατών τα γεγονότα που δεν φαίνονται. Η στιχομυθία που ακολουθεί χαρακτηρίζεται από ειρωνεία, οξύτητα, δραματική ένταση. Ο Τειρεσίας πικραίνεται από τα άδικα λόγια του Κρέοντα αλλά δεν εκφράζεται άμεσα παρά έμμεσα και μόνο σε τρίτο πρόσωπο. Αυτό το κάνει από σεβασμό στο πρόσωπο του άρχοντα, από σκεπτικισμό και με έμφαση στην *απερισκεψία* των ανθρώπων.

Όρσεις με τάκίνητα διά φρενῶν φράσαι. | ΚΡ. Κίνει, μόνον δέ μή 'πί κέρδεσιν λέγων. | ΤΕ. Οὔτω γάρ ἤδη και δοκῶ τὸ σὸν μέρος. | ΚΡ. Ὡς μή 'μπολήσων ἴσθι τήν ἐμήν φρένα. : Εδώ ο Τειρεσίας απειλεί με αποκαλύψεις. Ο διάλογος θυμίζει ανάλογο διάλογο του Τειρεσία με τον Οιδίποδα. Οι υποψίες του Κρέοντα για το κίνητρο του μάντη συνιστούν *τραγική πλάνη* που φέρνει στους θεατές *τήν από τῆς τραγωδίας ἡδονήν*. Μέσα από την αντίσταση του τραγικού προσώπου θα εξαναγκαστεί ο μάντης να προβεί στις αποκαλύψεις εκείνες που θα προωθήσουν την πλοκή και θα οδηγήσουν στην *αυτογνωσία*, την *τιμωρία* και την *κάθαρση*. Τελικά ο Κρέων θα χάσει τον Αίμονα ως αντάλλαγμα για την Αντιγόνη που έθαψε ζωντανή και τον Πολυνείκη που άφησε άταφο.

Κωκύματα άνδρῶν και γυναικῶν θα ακολουθήσουν και εδώ εννοεί ο Τειρεσίας την αυτοκτονία του Αίμονα και της Ευριδίκης. Οι περί την Θήβα πόλεις θα δυσανασχετήσουν επειδή τα άταφα πτώματα των Αργείων όπως και του Πολυνείκη δεν είναι μόνο όνειδος για την Θήβα αλλά αποτελούν και εστία μόλυνσης.

Οι Ερινύες που είναι βοηθοί της Δίκης, θα παγιδεύσουν τον Κρέοντα και οι θεοί του επάνω και του κάτω κόσμου θα πάρουν εκδίκηση επειδή ο Κρέων θα έχει προσβάλει τους ακατάλυτους θείους νόμους.

τρόχους άμιλλητήρας ήλιου :Οι αρχαίοι πίστευαν ότι ο ήλιος κινείται· επομένως εδώ μιλάμε για τροχιές του ήλιου που η μια διαδέχεται την άλλη.

Οί αρχαίοι Έλληνες *δέν θεωρούσαν πλανήτη τή Γῆ* – μέχρι τὸ 250 π.Χ. δέν γνώριζαν κἄν ὅτι εἶναι ἀστέρας– ἐνῶ θεωροῦσαν πλανῆτες τὸν *Ἥλιο* καὶ τὴ *Σελήνη*. Πίστευαν δὲ ὅτι τὸ κέντρο τοῦ πλανητικοῦ συστήματος καὶ ὅλων τῶν ἀστέρων τοῦ σύμπαντος εἶναι ἡ *Γῆ*, τὴν ὁποία φαντάζονταν μεγαλύτερη ἀπ’ ὅλους γενικὰ τοὺς ἀστέρες καὶ ἀπὸ τὸ συνολὸ τους, καὶ διέκριναν τοὺς ἑπτὰ προειρημένους ἀστέρες - *Ἑρμῆς, Ἀφροδίτη, Ἄρης, Ζεὺς, Κρόνος* - « πλανῆτες » ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ, ἐπειδὴ *φαινομενικὰ* ἔχουν τροχιὰ διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν τροχιὰ τῶν ἄλλων καὶ *ἄτακτη*, σὰ διαδρομὴ ἀλήτου ποὺ τριγυρίζει στοὺς δρόμους ἄσκοπα καὶ χωρὶς κανένα πρόγραμμα· γι’ αὐτὸ καὶ τοὺς ὠνόμασαν *πλανήτας* (=ἀλήτες).

<http://www.philologus.gr/>

Οι Ερινύες Αληκτώ - Μέγαιρα – Τισιφόνη καταδιώκουν τον Ορέστη.

Ασκήσεις σχολικού βιβλίου -Απαντήσεις

1.Ο Τειρεσίας αγωνίζεται να μεταβάλει τη στάση του Κρέοντα. Ποιες άλλες προσπάθειες είχαν προηγηθεί;

Απάντηση

Ήταν φυσικό όλα τα πρόσωπα που προσέγγισαν τον Κρέοντα να προσπαθήσουν να του μεταστρέψουν το μυαλό από αυτή την εξωφρενικά άδικη και προσβλητική για θεούς και ανθρώπους απόφαση:

- α. Αρχικά η Αντιγόνη προσπαθεί να τον μεταπείσει χρησιμοποιώντας ηθικοθηρησκευτικά επιχειρήματα με ακροτελεύτια την φράση *ούτοι συνέχθην αλλά συμφιλιῶν ἔφυν.*
- β. Ακολουθεί η Ισμήνη που προσπαθεί να ταρακουνήσει τον Κρέοντα με την ερώτηση *ἀλλά κτενεῖς νυμφία του σαύτοῦ τέκνου ;* Ωστόσο ο άρχοντας είναι αμετακίνητος και απαντά κυνικά ότι *άρώσιμοι χάτέρων εἰσὶν γύαι.*
- γ. Τρίτος ο Αίμων, ευγενικός στην αρχή και παραπλανητικός, επιθετικός κατόπιν, μεταφέρει στον πατέρα του την κοινή γνώμη. Ο τύραννος θα σκοτώσει μια κόρη *οἷ' ὀδύρεται πόλις , πασῶν γυναικῶν ὡς ἀναξιωτάτη κάκιστ' ἀπ' ἔργων εὐκλεεστάτων φθίνει.* Στο τέλος πατέρας και γιος καταλήγουν σε ανταλλαγή προσβολών. Ο Αίμων θα αποχωρήσει από τη σκηνή με την απειλή *ἤδ' οὖν θανεῖται και θανοῦσα ὀλεῖ τινα ,* με την οποία ο Κρέων δεν φαίνεται να θορυβείται ή τουλάχιστον να προβληματίζεται!
- δ. Σε όλο αυτό το χρονικό διάστημα ο χορός των γερόντων δέχεται ότι ναι μεν η Αντιγόνη παραβίασε την εντολή αλλά και ο νεκρός, άσχετα από τις πράξεις του, έπρεπε να είχε ταφεί για λόγους ηθικούς και δικαιοσύνης.
- Από τη μια προσπαθεί να συνετίσει τον Κρέοντα, *ἦ γάρ στερήσεις τῆσδε τον σαυτοῦ γόνον ;* και από την άλλη προσπαθεί, ανεπιτυχώς, να παρηγορήσει την Αντιγόνη υπενθυμίζοντας τη δύναμη της μοίρας, *ἅ μοιριδία τις δύνασις δεινά.*

2.Ποιο είναι το ήθος του μάντη;

Απάντηση

Ο Τειρεσίας μιλά στον Κρέοντα σαν πατέρας σε παιδί. Τα χρόνια, η πείρα και το ιερό χάρισμα να προβλέπει τα μελλούμενα, τον έχουν καταστήσει ήρεμο, νηφάλιο, συνετό. Μιλά γαλήνια ενώ το κύρος του είναι αδιαμφισβήτητο. Προσπαθεί να επιστήσει στον άρχοντα την προσοχή ότι είναι επί *ξυροῦ τύχης* ευθύς ως εμφανίζεται μπροστά του και πολύ προτού η συνομιλία εξελιχθεί σε μια σειρά προσβολών όταν ο Κρέων αποκαλεί τον Τειρεσία *σοφόν μὲν ἄλλα φιλοῦντα τάδικεῖν και λέγοντα ἐπὶ κέρδεσιν*. Ο Τειρεσίας κατηγορεί τον Κρέοντα για ισχυρογνωμοσύνη και όταν δεν μπορεί να αλλάξει το νου του τυράννου ζητά από τον οδηγό του να αποχωρήσουν

*ἵνα τὸν θυμὸν οὔτος ἐς νεωτέρους ἀφῆ,
καὶ γινῶ τρέφειν τὴν γλῶσσαν ἡσυχωτέραν
τὸν νοῦν τ' ἀμείνω τῶν φρενῶν ἢ νῦν φέρει.*

3. Ποια είναι η διάρθρωση της μαντείας (στ. 398-1032) του Τειρεσία;

Απάντηση

998 -1014: Ο μάντης μιλά για την ορνιθοσκοπία και την πυρομαντεία. Με εικόνες ακουστικές και οσφρητικές εκτός από οπτικές μας μεταφέρει στον κόσμο των μαντικών προβλέψεων τόσο από τα σημάδια των κραυγών που εξέπεμπαν τα όρνεα όσο και από την κατεύθυνση του καπνού των σφαγίων της θυσίας. Τα κρωξίματα των όρνεων *κακῶ κλάζοντας οἴστρω καὶ βεβαρβαρωμένω* ήταν πρωτόγνωρα, προκαλούσαν τρόμο, έδειχναν αλληλοσπαραγμό γιατί και των *περῶν ο ροῖβδος οὐκ ἄσημος ἦν*. Αλλά και ο *Ἥφαιστος οὐκ ἔλαμπεν, ἀλλ' ἐπὶ σποδῶ* *μυδῶσα κηκίς μηρίων ἐτήκετο κάτυφε κἀνέπτυε*, το λίπος από το σφάγιο έλιωνε στη στάχτη, και κάπνιζε και ξερνούσε, και σκόρπιες οι χολές διασπείρονταν, *καὶ μετάρσιοι χολαὶ διεσπείροντο* και οι καταρρέοντες μηροί από το πάχος που τους τύλιγε γυμνώνονταν *καὶ καταρρυεῖς μηροὶ καλυπτῆς ἐξέκειντο πιμελιῆς*.

Όλα αυτά, καθώς ο ίδιος ήταν τυφλός, *παιδὸς τοῦδ' ἐμάνθανε πάρα φθίνοντ' ἀσήμων ὀργίων μαντεύματα*

1015-1022 :Ο Τειρεσίας ερμηνεύει τα σημάδια της ορνιθοσκοπίας και της πυρομαντείας. Τα όρνια σκούζουν εξαγριωμένα καθώς ξέσκισαν το απροστάτευτο σώμα του Πολυνείκη και οι θεοί δεν δέχονται πια, εξοργισμένοι τις θυσίες των ανθρώπων επειδή ο Κρέων παρέβη το δίκαιο των θεών.

Η πόλη νοσεῖ από την ισχυρογνωμοσύνη του Κρέοντα, τῆς σῆς φρενός νοσεῖ πόλις· γιατί οι βωμοί έχουν ὅλοι γεμίσει ὑπ' οἰωνῶν τε καὶ κυνῶν βορᾶς τοῦ δυσμόρου πεπτῶτος Οἰδίου γόνου.

Και γι' αυτό πια δεν δέχονται ικεσίες με θυσίες οι θεοί από το λαό, οὐδὲ μηρίων φλόγα, ούτε από μηρούς καμένους τη φλόγα, οὐδ' ὄρνις εὐσήμους ἀπορροιβδεῖ βοάς, και ούτε πουλί βγάζει ευδιάκριτες κραυγές, ἀνδροφθόρου βεβρῶτες αἵματος λίπος. γιατί έχουν γευτεῖ πηγμένο αἶμα σκοτωμένου

1023-1032 : Ο Τειρεσίας δίνει συμβουλές στον Κρέοντα :

α. *ἀνθρώποισι γὰρ τοῖς πᾶσι κοινόν ἐστὶ τούξαμαρτάνειν* : είναι ανθρώπινο να κάνει κάποιος λάθη·

β. *ἐπεὶ δ' ἀμάρτη, κεῖνος οὐκέτ' ἔστ' ἀνὴρ ἄβουλος οὐδ' ἄνολβος, ὅστις ἐς κακὸν πεσὼν ἀκεῖται μὴδ' ἀκίνητος πέλη* : είναι ανόητος ὅποιος δεν παραδέχεται τα λάθη του και δεν τα διορθώνει·

γ. *αὐθαδία τοι σκαιότητ' ὀφλισκάνει* :Το ανώφελο πείσμα θεωρεῖται ανοησία·

δ. *δεν ἔχει νόημα ο Κρέων να χτυπά ἓνα πεθαμένο, εἶκε τῷ θανόντι, μὴδ' ὀλωλότα κέντει· τίς ἀλκὴ τὸν θανόντ' ἐπικτανεῖν;* αναρωτιέται·

ε. *τὸ μανθάνειν δ' ἤδιστον εὖ λέγοντος, εἰ κέρδος λέγοι.* : πρέπει να μαθαίνουμε ἀπὸ κάποιον που μιλά σωστά.

4. Ποια ἀπήχηση νομίζετε ὅτι εἶχε στους θεατὲς ἡ μαντεία του Τειρεσία;

Απάντηση

Στην ἀρχή, οι θεατὲς ἐνδόμυχα πιστεύουν ὅτι ο Κρέων θα μεταβάλει στάση και θα ἐπανορθώσει. Οι δυσσιῶνες ὁμως προβλέψεις του Τειρεσία δεν ἀφήνουν πολλὰ περιθώρια

ελπίδων γιατί το κακό έχει συντελεστεί: το νεκρό σώμα του Πολυνείκη έχει διασυρθεί από τους ανθρώπους και έχει κατασπαραχτεί από τα όρνια και τα σκυλιά. Στο τέλος, ο Κρέων αποπέμπει, σχεδόν, τον μάντη ενώ τον έχει κατηγορήσει, προηγουμένως, για *φιλοχρηματία* και *φιλαργυρία* και μαζί με αυτόν όλη την γενιά των μάντεων. Ο Κρέων δεν θέλει να μάθει από κάποιον που μιλά σωστά, επομένως είναι άδικος κόπος, πρέπει να θιγεί η ίδια η οικογένειά του για να καταλάβει το λάθος του και να δείξει μεταμέλεια.

5. Πως εξασφαλίζει ο ποιητής την παραστατικότητα της αφήγησης του μάντη (στ.999-1022);

Απάντηση

Η παραστατικότητα της αφήγησης εξασφαλίζεται από τα *υπερφυσικά* στοιχεία που με σχεδόν *μυσταγωγικό* τρόπο παρουσιάζει ο μάντης : οι Αθηναίοι ήταν ευσεβείς μέχρι τα όρια της δεισιδαιμονίας. Η οιωνοσκοπία και η πυρομαντεία αποκαλύπτουν στο κοινό τις διαθέσεις των θεών και φοβούνται για το πολύ βάσιμο ενδεχόμενο η τιμωρία να πλήξει ολόκληρη την πόλη. Καθώς ο Σοφοκλής κάνει αναχρονισμούς και σκέφτεται με δημοκρατικούς όρους στην αυταρχική Θήβα των προϊστορικών χρόνων, η συμπεριφορά του άρχοντα και εκείνη των πολιτών επηρεάζουν η μια την άλλη. Η πόλη εκφράζεται μέσω των πολιτών αλλά και οι πολίτες μέσω της πόλης. Επομένως κανείς δεν είναι άμοιρος ευθυνών. Αλλά ο Τειρεσίας δεν μένει μόνο στις μαντικές προβλέψεις. Προσπαθεί να συνετίσει τον τύραννο, *τέκνον, φρόνησον. άνθρωποισι γάρ τοῖς πᾶσι κοινόν ἐστὶ τούξαμαρτάνειν* και *εὖ σοι φρονήσας εὖ λέγω· τὸ μανθάνειν δ' ἡδιστον εὖ λέγοντος, εἰ κέρδος λέγοι* και όταν εκείνος δεν κατανοεί τι του λέει αλλά αντίθετα εκτρέπεται σε προσβολές, *τὸ μαντικὸν γὰρ πᾶν φιλάργυρον γένος* που δεν μένουν αναπάντητες από τον Τειρεσία *τὸ δέ γε τυράννων αἰσχροκέρδειαν φιλεῖ* τότε ο μάντης προειδοποιεί ότι *φανεῖ γὰρ οὐ μακροῦ χρόνου τριβὴ ἀνδρῶν γυναικῶν σοῖς δόμοις κωκύματα· ἔχθρα δὲ πᾶσαι συνταράσσονται πόλεις.*

6.Ο Τειρεσίας συμβουλεύει τον Κρέοντα

- α. να υποχωρήσει
- β. να παραμείνει σταθερός στις απόψεις του
- γ. να προβεί σε κάποια άλλη ενέργεια

Να σημειώσετε με Χ τη σωστή απάντηση.

Απάντηση

α

7.Να περιγράψετε την αντίδραση του Κρέοντα στη μαντεία του Τειρεσία,

Απάντηση

Ο Τειρεσίας δεν μένει μόνο στις μαντικές προβλέψεις. Προσπαθεί να συνετίσει τον τύραννο και τον κατηγορεί για ισχυρογνωμοσύνη: *τέκνον, φρόνησον· άνθρωποισι γάρ τοῖς πᾶσι κοινόν ἐστὶ τούξαμαρτάνειν* και *εὖ σοι φρονήσας εὖ λέγω· τὸ μανθάνειν δ' ἥδιστον εὖ λέγοντος, εἰ κέρδος λέγοι* και όταν εκείνος δεν κατανοεί τι του λέει αλλά αντίθετα εκτρέπεται σε προσβολές, *τὸ μαντικὸν γὰρ πᾶν φιλάργυρον γένος* που δεν μένουν αναπάντητες από τον Τειρεσία *τὸ δέ γε τυράννων αἰσχροκέρδειαν φιλεῖ* τότε ο μάντης προειδοποιεί ότι *φανεῖ γὰρ οὐ μακροῦ χρόνου τριβὴ ἀνδρῶν γυναικῶν σοῖς δόμοις κωκύματα· ἔχθρα δὲ πᾶσαι συνταράσσονται πόλεις.*

8. *Τὸ μανθάνειν...φέρει* (στ.1031-1032) : Να χαρακτηρίσετε τον υποθετικό λόγο και να τον τρέψετε στα άλλα είδη.

Απάντηση

υπόθεση	απόδοση	σημασία
<i>εἰ φέρει</i>	<i>ἥδιστόν ἐστι</i>	πραγματικό

<i>εἰ ἔφερον</i>	<i>ἂν ἦ ἥδιστον</i>	αντίθετο του πραγματικού
<i>εἰ φέροι</i>	<i>ἥδιστον ἂν εἶη</i>	απλή σκέψη του λέγοντος
<i>εἰάν φέρη</i>	<i>ἥδιστον ἔσται</i>	προσδοκώμενο
<i>εἰάν φέρη</i>	<i>ἥδιστον ἔστι</i>	αορίστως επαναλαμβανόμενο στο παρόν και το μέλλον
<i>εἰ φέρει</i>	<i>ἥδιστον ἂν ἦν</i>	αόριστη επανάληψη στο παρελθόν

9. Να εξηγήσετε τους χρόνους των ρημάτων, με τους οποίους περιγράφονται τα αποτελέσματα της μαντείας (στ. 998-1014).

Απάντηση

Ο παρατατικός που χρησιμοποιεί ο Τειρεσίας με τα ρήματα *οὐκ ἔλαμπεν, ἐτήκετο κάτυφε, κἀνέπτυε, διεσπείροντο, ἐξέκειντο* δηλώνει το επαναλαμβανόμενο στο παρελθόν και σηματοδοτεί,

εκτός από τη διάρκεια, την εγκυρότητα και την αξιοπιστία των λεγομένων του.

10. *ἄνολβος, ἄβουλος, ἀκίνητος* : είναι σύνθετα ή απλά τα επίθετα; Χρησιμοποιούνται σήμερα;

Απάντηση

<i>ἄνολβος</i>	<i>ἀ + ὄλβος</i>	
<i>ἄβουλος</i>	<i>ἀ + βουλή</i>	χρησιμοποιείται σήμερα
<i>ἀκίνητος</i>	<i>ἀ + κινῶ</i>	χρησιμοποιείται σήμερα

11. Σημειώστε X στο αντίστοιχο τετράγωνο αν νομίζετε ότι το περιεχόμενο της πρότασης είναι σωστό ή λανθασμένο.

α. *φρόνησον* (στ.1023) : προστακτική

β. *τούξαμαρτάνειν* (στ. 1024) : έναρθρο απαρέμφατο

γ. *πρέσβυ* (στ. 1033) : ουσιαστικό

δ. *ἄπρακτος* (στ. 1035) :επίθετο

Απάντηση

α Σ, β Σ, γ Σ, δ Σ.

12. Ποια είναι η σημασία της προφητείας του Τειρεσία για την εξέλιξη του μύθου;

Απάντηση

Ο Τειρεσίας θεωρείται εκπρόσωπος του θεού στη γη. Προειδοποιεί τον Κρέοντα, με έμμεσο τρόπο, για τις συνέπειες που θα έχουν οι αποφάσεις του. Ο διάλογος ανάμεσα στους δυο άντρες εκτρέπεται και ο θεατής αισθάνεται αγανάκτηση για την αδικία του τυράννου όχι μόνο στα δικά του πρόσωπα αλλά και στο μάντη που έρχεται για να τον ενημερώσει. Από εδώ και πέρα αρχίζει η αντίστροφη μέτρηση και η μπάλα είναι στο γήπεδο του Κρέοντα. Η τελική πτώση του οίκου των Λαβδακιδών θα συμπαρασύρει όλη την πόλη. Το άταφο πτώμα του Πολυνείκη θα είναι αφορμή όχι μόνο για μια οικογενειακή αναστάτωση και αναστάτωση της πόλης αλλά και της επίθεσης του Άργους εναντίον της Θήβας για την ανακομιδή των σκοτωμένων Αργείων που έχουν παραμείνει και αυτοί άταφοι. Το έργο εμφορείται από θρησκευτικότητα αλλά οι ήρωες δεν είναι μοιρολάτρες. Ο τι συμβαίνει είναι αποτέλεσμα των επιλογών και των αποφάσεών τους. Και οι επιλογές και αποφάσεις του Κρέοντα δεν συμφωνούν με το εθιμικό δίκαιο, το δίκαιο των θεών, το δίκαιο το οποίο υπερασπίζονται οι πολίτες. Ο Κρέων είναι μόνος του και έχει όλους τους άλλους, είτε άμεσα -όπως είναι η Αντιγόνη, ο Αίμων και ο Τειρεσία- είτε έμμεσα -όπως είναι ο χορός- απέναντί και δεν δικαιολογείται να πει ότι δεν ήξερε.

...φανεί γάρ ού μακροῦ χρόνου τριβή

ἀνδρῶν γυναικῶν σοῖς δόμοις κωκύματα.

Ἐχθρα δὲ πᾶσαι συνταράσσονται πόλεις,

ὅσων σπαράγματ' ἦ κύνες καθήγνισαν,

*ἢ θῆρες, ἢ τις πτηνὸς οἰωνὸς φέρων
ἀνόσιον ὄσμήν ἐστιοῦχον ἐς πόλιν...*

13. Σημειώστε με Χ τη σωστή απάντηση :

Ο Κρέων, κατά τον Τειρεσία, παραβίασε τη φυσική και ηθική τάξη, διότι :

- α. δεν επέτρεψε να ταφεί ο Πολυνείκης
- β. έκλεισε ζωντανή σε τάφο την Αντιγόνη, χωρίς να την δικάσει
- γ. συντρέχουν και οι δυο προηγούμενοι λόγοι

Απάντηση

γ

14. *Ἐχθρα δε ... ἐς πόλιν* (στ.1080 -1083). Σε ποιες πόλεις αναφέρεται ο μάντης και ποιο είναι το νόημα των λόγων του ;

Απάντηση

Η παραστατική αναφορά από τον Τειρεσία της οίωνοσκοπίας και της πυρομαντείας έχει σκοπό να τρομάξει τον Κρέοντα και να τον κάνει να αναλογιστεί την παραμέληση από τον ίδιο των θρησκευτικών υποχρεώσεών του. Οι επιλογές του δεν θα θίξουν μόνο τον ίδιο και την οικογένειά του αλλά και ολόκληρη την Θήβα η οποία αφενός θα βρεθεί στη δίνη εμφυλίου πολέμου αλλά θα έχει και έξωθεν επίθεση από τους Αργείους που θα απαιτήσουν να παραλάβουν τα σώματα των στρατιωτών που έχουν μείνει άθαπτα.

*φανεί γάρ οὐ μακροῦ χρόνου τριβὴ
ἀνδρῶν γυναικῶν σοῖς δόμοις κωκύματα.
Ἐχθρα δὲ πᾶσαι συνταράσσονται πόλεις,
ὅσων σπαράγματ' ἢ κύνες καθήγνισαν,
ἢ θῆρες, ἢ τις πτηνὸς οἰωνὸς φέρων
ἀνόσιον ὄσμήν ἐστιοῦχον ἐς πόλιν.*

15. Να μεταφέρετε τους ρηματικούς και ονοματικούς τύπους στον άλλο αριθμό : οἶσθα, ἴσθι, φανεῖ, βιάζονται, ἀφῆ, γνῶ, κύνες, κέρδεσι, πλήρης.

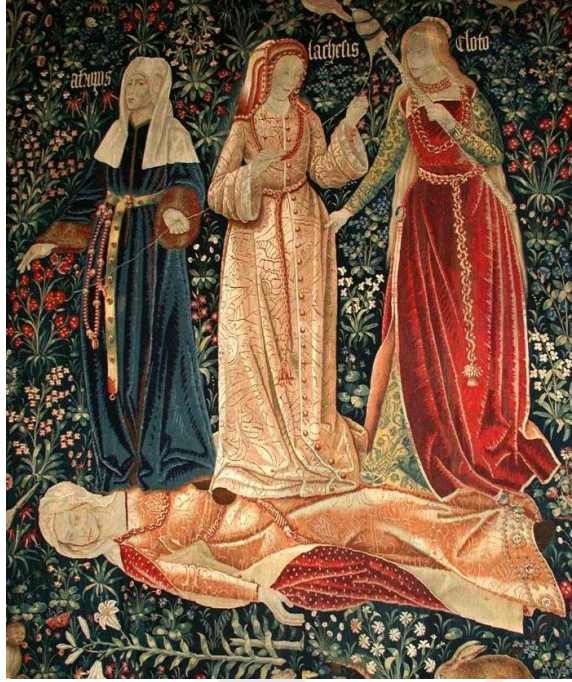
Απάντηση

<i>οἶσθα</i>	<i>ἴστε</i>
<i>ἴσθι</i>	<i>ἴστε</i>
<i>φανεῖ,</i>	<i>φانوῦσι</i>
<i>βιάζονται</i>	<i>βιάζεται</i>
<i>ἀφῆ</i>	<i>ἀφῶσι</i>
<i>γνῶ</i>	<i>γνώσι</i>
<i>κύνες</i>	<i>κύων</i>
<i>κέρδεσι,</i>	<i>κέρδει</i>
<i>πλήρης</i>	<i>πλήρεις</i>

16. Να βρείτε στην προφητεία του Τειρεσία (στ. 998-1032) τους εμπρόθετους προσδιορισμούς και να τους χαρακτηρίσετε συντακτικώς.

Απάντηση

<i>εἰς θᾶκον</i>	εμπρόθ. προσδιορ. τόπου
<i>ἐν χηλαῖσιν</i>	εμπρόθ. προσδιορ. μέσου
<i>ἐκ θυμάτων</i>	εμπρόθ. προσδιορ. προέλευσης
<i>ἐπί σποδῶ</i>	εμπρόθ. προσδιορ. τόπου
<i>παιδός πάρα</i>	εμπρόθ. προσδιορ. προέλευσης
<i>ἐκ φρενός</i>	εμπρόθ. προσδιορ. αναγκαστ. αιτίου
<i>ὑπ' οἰωνῶν και κυνῶν</i>	εμπρόθ. προσδιορ. ποιητ. αιτίου
<i>παρ' ἡμῶν</i>	εμπρόθ. προσδιορ. προέλευσης
<i>ἐς κακόν</i>	εμπρόθ. προσδιορ. κατάστασης

Ο θρίαμβος του θανάτου ή οι τρεις μοίρες, σε φλαμανδικό χαλί, Brussels, ca. 1510-1520). Victoria and Albert Museum, London.

Συμπληρωματικές ασκήσεις

1. Να συνδέσετε τις δυο στήλες :

α. λωβητήρ	1. έχω πουληθεί
β. ἐξημπόλημαι	2. εμπορευθείτε
γ. ἐμπολάτε	3. πράγμα
δ. οἶσθα	4. ολέθριος
ε. χρῆμα	5. γνωρίζεις

Απάντηση

α 4, β 1, γ 2, ε 3, δ 5.

2. Να βρείτε από δυο ομόρριζα των παρακάτω λέξεων που να μην είναι ρήματα:

α. γένους	
β. κερδαίνετε	
γ. τάφω	
δ. μίασμα	
ε. εύβουλία	

Απάντηση

α. γένους	πρόγονος, αγένεια
β. κερδαίνετε	κέρδος, αισχροκέρδεια
γ. τάφω	ενταφιασμός, επιτάφιος
δ. μίασμα	μιαρός, μίανση
ε. εύβουλία	άβουλία, άβουλος

3. Να μεταφέρετε τους ρηματικούς και ονοματικούς τύπους στους τύπους που αναφέρονται στη διπλανή στήλη.

έπικτανεῖν	απαρέμφ. ενεστ
δέχονται	οριστ. παθ. μέλλ.α' , γ' πληθ.
ἥδιστον	συγκρ. αιτιατ. ενικού αρσεν.
άντειπεῖν	απαρ. μέλλ.
πρέσβυ	γεν. ενικού

Απάντηση

έπικτανεῖν	απαρέμφ. ενεστ	έπικτείνειν
δέχονται	οριστ. παθ. μέλλ.α' , γ' πληθ.	δεχθήσονται
ἥδιστον	συγκρ. αιτιατ. ενικού αρσεν.	ἥδιονα ἥδιώ
άντειπεῖν	απαρ. μέλλ.	άντιλέξειν άντερεῖν
πρέσβυ	γεν. ενικού	πρέσβεως

4. Να δώσετε τα αντώνυμα των λέξεων :

εὔσημος
ἄβουλος
εὖ λέγοντος
ἐξημπόλημαι
άνόσιος

Απάντηση

εὔσημος	ἄσημος
ἄβουλος	εὖβουλος
εὖ λέγοντος	κακῶς λέγοντος
ἐξημπόλημαι	ἐξηγόρασμαι
άνόσιος	όσιος

5. Να δώσετε τα συνώνυμα των λέξεων :

όφλισκάνει
εἶκει
ἀκέομαι-οὔμαι
οὐκ ἄσημος
κέλευθος

Απάντηση

όφλισκάνει	όφείλει
εἶκει*	ένδίδει
ἀκέομαι-οὔμαι	ίῶμαι
οὐκ ἄσημος	έπισημαινόμενος
κέλευθος	όδός

Σημείωση

*εἶκω > ἔοικα :δεύτερη ερμηνεία: ομοιάζω

6. Να συγκρίνετε τις παραινέσεις του Αίμονα στον πατέρα του (στ. 635 – 765) και εκείνες του Τειρεσία στον Κρέοντα (988 -1090) και να τις σχολιάσετε:

Απάντηση

Αίμων	Τειρεσίας
<i>...και σύ μοι γνώμας ἔχων χρηστάς ἀπορθοῖς, αἴς ἔγωγ' ἐφέψομαι .</i>	<i>τοιγάρ δι' ὀρθῆς τήνδ' ναυκληρεῖς πόλιν· φρόνει βεβῶς αὖ νῦν ἐπί ξυροῦ τύχης...</i>
<i>πάτερ, θεοὶ φύουσιν ἀνθρώποις φρένας· παντων ὅσ' ἐστί χρηματων ὑπέρτατον</i>	<i>και ταῦτα τῆς σῆς ἐκ φρενός νοσεῖ πόλις...</i>
<i>μη νῦν ἐν ἧθος μοῦνον ἐν σαυτῷ φέροι... εἶκε θυμῷ και μετástασιν δίδου...</i>	<i>ταῦτ' οὖν τέκνον φρόνησον· ἀνθρώποισι γάρ τοῖς πάσι κοινόν ἐστί τούξαμαρτάνειν...</i>
<i>και τῶν λεγόντων εὖ καλόν το μανθάνειν...</i>	<i>το μανθάνειν δ' ἡδιστον εὖ λέγοντος εἰ κέρδος φέρει...</i>
<i>ἦδ' οὖν θανεῖται και θανοῦσα ὀλεῖ τινα...</i>	<i>ἀνδρῶν γυναικῶν σοῖς δομοῖς κωκύματα · ἔχθρα δε πᾶσαι συνταράσσονται πόλις</i>

1. Κοινός αποδέκτης και των δυο είναι ο Κρέων : για μεν τον Αίμονα προϋπόθεση της υπακοῆς του στον πατέρα του είναι η ορθή διακυβέρνηση, για τον Κρέοντα όμως η ορθή διακυβέρνηση της πόλης είναι δεδομένη και δεν χωρεῖ αμφισβήτηση. Εδώ υπάρχουν τα σπέρματα της σύγκρουσης πατέρα και γιού. Ο Αίμων θα αποδείξει ότι ο πατέρας του δεν κυβερνά σωστά.

Από την άλλη ο Τειρεσίας λέει αρχικά στον Κρέοντα ότι σωστά κυβερνά. Ο Κρέων επιβεβαιώνει ότι πάντα υπάκουε στις προφητείες του μάντη. Όμως και εδώ υπάρχει το σπέρμα της σύγκρουσης όταν λέει στον άρχοντα ότι βρίσκεται *ἐπί ξυροῦ τύχης*.

Ο κάθε τύραννος εγκλωβισμένος καθώς είναι στην εικόνα και στις ιδεοληψίες του, δεν αντέχει την αλήθεια και, ακόμα λιγότερο, δεν υποπτεύεται ότι και κάποιος άλλος μπορεί να έχει δίκιο.

2. Για τον Αίμονα είναι σημαντικός ο νους, θεικό δώρο υπέρτερο από όλα τα πράγματα αλλά και για τον Τειρεσία από το μυαλό του Κρέοντα, νοσεί η πόλη και παθαίνει αυτά που παθαίνει. Ένας μάντης που μεταφέρει τη γνώμη του θεού δίνει στην φράση που ο Αίμων άφησε ανολοκλήρωτη, την πολιτική της διάσταση. Οι λανθασμένες αποφάσεις θα οδηγήσουν στην καταστροφή της Θήβας.

3. Ο Αίμων συνιστά στον πατέρα του να υποχωρεί και ο Τειρεσίας επαναλαμβάνει το ρήμα *εἴκω* λέγοντας ότι είναι σύνηθες στους ανθρώπους να κάνουν λάθη αρκεί να μην δημιουργούν, εξαιτίας της ισχυρογνωμοσύνης μας, καταστάσεις μη αναστρέψιμες.

4. Ο Αίμων και ο Τειρεσίας συνιστούν στον Κρέοντα να ακούν και άλλους όταν μιλούν με σύνεση. Ο Αίμων είναι νέος αλλά η νεότητα δεν προϋποθέτει αναγκαστικά έλλειψη σύνεσης. Όμως και ο Τειρεσίας, γερνότερος και ως εκπρόσωπος του θεού, την ίδια συμβουλή δίνει στον Κρέοντα. Στη σωστή συμβουλή είτε νέος είναι κάποιος είτε γέρος, υπάρχει η ίδια αξία.

5. Ο Αίμων φεύγοντας προειδοποιεί τον πατέρα του και με άλλον θάνατο και εννοεί τον δικό του· ο Τειρεσίας μιλά για θρήνους στο παλάτι του Κρέοντα αλλά και για επίθεση πόλεων των οποίων οι νεκροί έμειναν άταφοι και καταξεσχίστηκαν από τα όρνια και τα σκυλιά και εννοεί τους νεκρούς των Αργείων

Συμπέρασμα : Ο Τειρεσίας επεκτείνει και ολοκληρώνει τις συμβουλές του Αίμονα στον πατέρα του, τους δίνει την πολιτική και την ηθικοθρησκευτική τους διάσταση. Με αυτό τον τρόπο προωθείται η δράση κατ' οικονομίαν και φθάνει στην κορύφωσή της χωρίς να επαναλαμβάνονται προηγούμενες σκηνές και στιχομυθίες αλλά παραμένοντας πάντα στον κύριο άξονα της τραγωδίας. Όμως το αμετακίνητο του Κρέοντα θα επισύρει στο κεφάλι του βαριές τις συνέπειες των αποφάσεών του.

7. Όσω κράτιστον κτημάτων εύβουλία : Τι σημαίνει η λέξη εύβουλία για τους συνομιλητές;

Απάντηση

Η εύβουλία είναι πολύτιμο προσόν για τον ηγέτη, το *κράτιστον τῶν κτημάτων*. Εύβουλία είναι η ικανότητά του να λαμβάνει σωστές αποφάσεις που θα συμβάλουν στην ευδαιμονία των πολιτών. Στην εύβουλία εμπεριέχονται όλες οι συνετές προτάσεις του νεαρού Αίμονα που έσπευσε να προλάβει της καταδικαστική απόφαση εναντίον της Αντιγόνης κινούμενος τόσο από συναισθηματικά κριτήρια όσο και από υϊκή στοργή. Ο Αίμων επιθυμεί να μεταφέρει στον πατέρα του τους ψιθύρους δυσαρέσκειας από τους φοβισμένους πολίτες για την άδικη καταδίκη της που μόνο αυτός είναι σε θέση να ακούσει επειδή με τον να μην έχει θεσμικό ρόλο είναι σε θέση να κυκλοφορεί, ελεύθερα, μέσα στο πλήθος.

Στην εύβουλία εμπεριέχονται και οι συνετές προτάσεις του Τειρεσία- που δεν έχει σχέση συγγένειας με τον Κρέοντα, είναι, όμως, γερνότερος και εκπρόσωπος του θεού στη γη. Ο Τειρεσίας μεταφέρει στον Κρέοντα την θεϊκή οργή επειδή έχει καταπατήσει το δικό τους δίκαιο οχυρώνόμενος πίσω από την διαταγή που είχε ο ίδιος εκδώσει. Ο Τειρεσίας δίνει την πολιτική και ηθικοθρησκευτική διάσταση των αποφάσεων του Κρέοντα και οι συνέπειες δεν θα περιοριστούν μόνο στο παλάτι αλλά και ολόκληρη την πόλη που θα έχει να αντιμετωπίσει και τις επιθέσεις των ομόρων χωρών από τους νεκρούς των οποίων τα άταφα πτώματα αποτελούν και εστία μόλυνσης για την δημόσια υγεία..

8. *κύνες, θήρες* : Να κλιθούν.

Απάντηση

Ενικός αρ.		Πληθυντ. αρ.	
<i>κύων</i>	<i>θήρ</i>	<i>κύνες</i>	<i>θήρες</i>
<i>κυνός</i>	<i>θηρός</i>	<i>κυνῶν</i>	<i>θηρῶν</i>
<i>κυνί</i>	<i>θηρί</i>	<i>κυσί</i>	<i>θηρσί</i>

<i>κύνα</i>	<i>θῆρα</i>	<i>κύνας</i>	<i>θῆρας</i>
<i>κύον</i>	<i>θήρ</i>	<i>κύνες</i>	<i>θῆρες</i>

9. Να αναγνωρίσετε συντακτικώς τις λέξεις :

<i>πᾶσαι</i>
<i>πόλεις</i>
<i>ές πόλιν</i>
<i>προς δόμους</i>
<i>ἢ φέρει</i>

Απάντηση

<i>πᾶσαι</i>	κατηγορημ. προσδιορ. στο <i>πόλεις</i>
<i>πόλεις</i>	υποκείμεν. στο <i>συνταράσσονται</i>
<i>ές πόλιν</i>	εμπρόθ. προσδιορ. τόπου
<i>προς δόμους</i>	εμπρόθ. προσδιορ. κατεύθυνσης
<i>ἢ φέρει</i>	β' όρος σύγκρισης

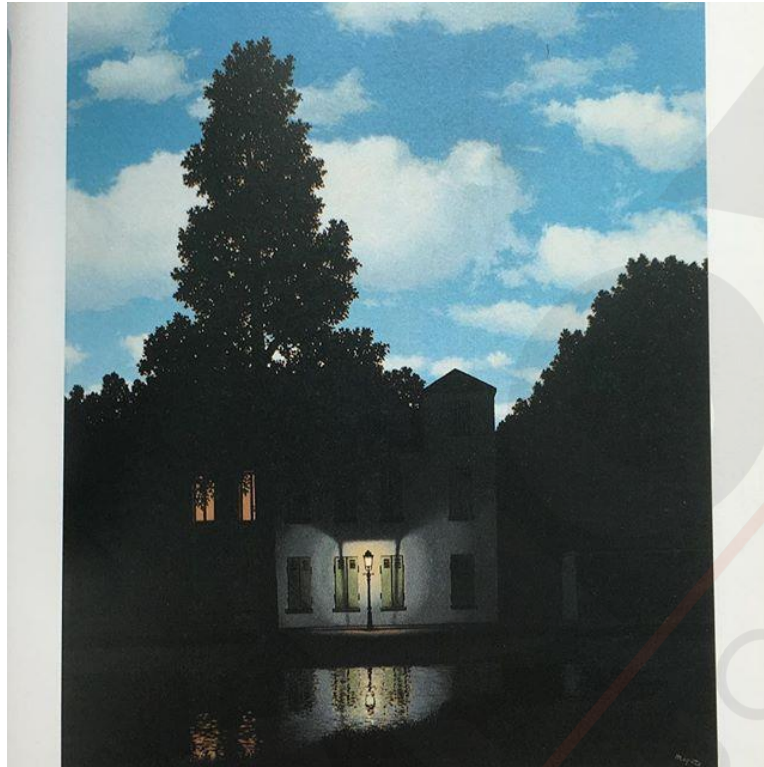
10. Να επισημάνετε τη σωστή απάντηση :

Τάκίνητα είναι :

- α. έκθιψη
- β. κράση

Απάντηση

β

Réné Magritte, Το βασίλειο του φωτός

Χαρίκλεια Μυττά, φιλόλογος

